

Söylenceler şehri Urfa

Gittim, gördüm, geldim... Şimdi de yazmaya çalışıyorum ama bu yazının son noktasını koyduğumda, bütün yazdıklarımın sadece bir başlangıç olacağını biliyorum. Bu söylenceler kentini yazmak çok zaman ister ve çok zordur. Ne kelimeler yeter, ne de sayfalar...

Dışhekimisi Ferah Ulu
ilaydaferah@hotmail.com

Öylesine çok söylence var ki; Hazreti İbrahim'in zalim hükümdar Nemrut'la mücadelesi başlı başına bir roman. Halil-ür Rahman ve Ayn-ı Zeliha göllerinin öyküleri de öyle. Hazreti İbrahim'i yakmak için hazırlanan ateşin suya, odunların balığa dönüştüğü söylencesi en bilinenlerden biri. Hazreti İbrahim'in kapatıldığı mağarada birden bire akmaya başlayan tatlı su ve Hazreti İsa'nın yüzüne sürüp gönderdiği mendilin dağıttığı şifa da diğer söylencelerin konusu...

Harran'ın yağmur yağdığında neden gül koktuğunu sorduğunuzda size, Harran Üniversitesi'nin temel harcının gül suyuyla karıştırılması öyküsü anlatılacaktır. Veya Ay Tanrısı Sin'e tapan, ay-yıldız desenli cüppe giymiş uzun sakallı rahiplerin mucizelerinden söz edilecektir.

Urfa'nın eski adı EDESSA'dır. Mezopotamya'nın en eski yerleşim merkezlerinden biri olan Urfa'nın tarihi M.Ö. 8000 yıllarına dayanıyor.

Şehir, su kaynaklarına yakın olması ve ticaret yolları üzerinde bulunmasından dolayı tarih boyunca stratejik bir öneme sahip olmuştur.

Balıklı Göl'ün hikâyesi

Urfa'nın simgesi haline gelmiş olan Balıklı Göl'ün hikâyesini kısaca aktarmak istiyorum: Dönemin Babil hükümdarı (Nemrut), rüyasında çok parlak bir yıldız görür. Rüyadan çok etkilenen Nemrut, rüyasını yardımcılarına yorumlatır. Yardımcıları, o yıl dünyaya gelecek bir erkek çocuğunun Nemrut'un hükümdarlığını elinden alacağını söyler. Bunun üzerine Nemrut, o yıl doğan bütün erkek çocuklarının öldürülmesi talimatını verir. Hz. İbrahim'in babası Nemrut'un bu talimatından haberdar olduğundan, karısını doğum yapması için surların dışında bir mağaraya götürür. Annesi Hz. İbrahim'i mağarada bırakarak surlara döner, geri geldiğinde dişi bir ceylanı oğlunu emzirirken bulur. Hz. İbrahim 10 yaşında baba evine getirilir. Daha sonra putları koru-

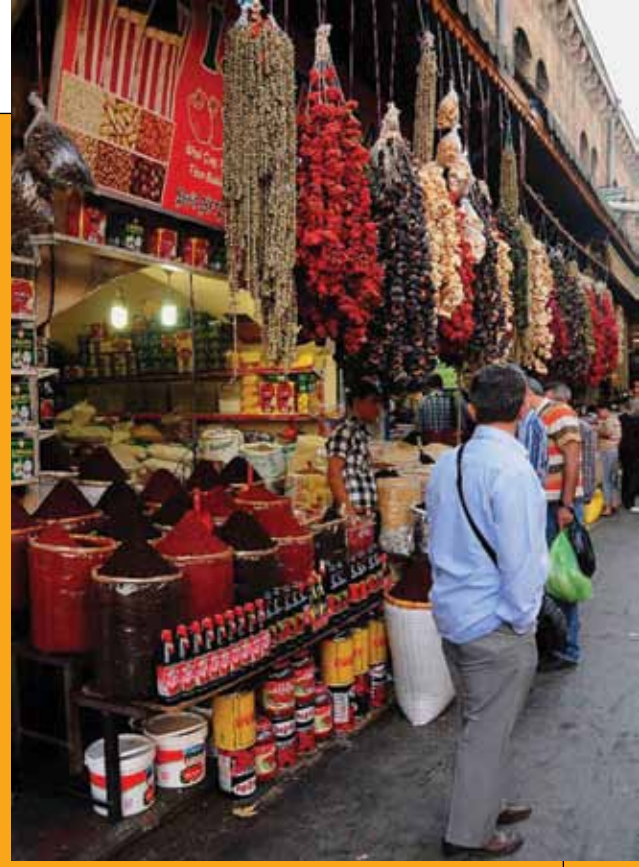

makla görevlendirilir, ancak Hz. İbrahim putlara karşı mücadele başlatır. Bunun üzerine Nemrut, Hz. İbrahim için ölüm talimatı verir. Hz. İbrahim bugünkü kalenin bulunduğu tepeden mancınla ateşe atılır. Ateş suya, odunlar balığa dönüşür.

Kutsal addedilen balıklar, sanıyorum dünyada nesli tükenmeyecek tek balık türü. Yakanması, yenmesi günah. Akın akın gelen turistlerin attığı özel yemler sayesinde beslenme sorunları yok. Göl kıyısında yem satanların verdiği bilgiye göre, ekmek kırıntısı gibi sıradan yiyeceklere pek rağbet etmiyorlarmış. Tek ölüm nedenleri, yaşam sürelerinin tükenmesi.

Sıra geceleri

Urfa'ya yolunuz düşerse mutlaka bir 'Sıra Gecesi'ne katılın. Sıra Gecesi aslında erkek erkeğe yapılan bir eğlence olmasına rağmen, gençler düğün öncesi kadınlı erkekli de sıra gecesi yaparak eğleniyorlar. Başköşeye dizilen şarkıcılar sıraya göre şarkılarını seslendiriyorlar. O esnada, orta yerde işi bilen, bileği

da bulmak mümkün. Çarşının terzileri usta dikişleriyle ün salmış durumda.

Dünyanın ilk üniversitesi Harran'da

Urfa'nın yaklaşık 50 km. güneydoğusunda bulunan Harran ise çok önemli bir durak. Anadolu'nun en eski yerleşim yerlerinden

kuvvetli birisi çiğ köfte yoğuruyor. Bu köfteler daha sonra yöresel yemeklerle birlikte dinleyicilere ikram ediliyor. Yöresel yemeklerde yöreye özgü İsoot biberi çokça kullanılıyor. Sıra gecelerinde alkollü içki ikramı ise yapılmıyor.

Şehri gezerken uğranılması gereken yerlerden biri de Gümrükhan Çarşısı. Yöresel kıyafetlerden Puşi'yi bu çarşıdan ucuza bulabilirsiniz. Çarşıda ipepli dokuma kumaşlar

biri Harran. GAP sayesinde dünyanın en verimli ovalarından biri olma yolunda. İbni Sina'dan Farabi'ye birçok önemli ismin öğrenim gördüğü dünyanın ilk üniversitesi de Harran'da kurulmuş. Moğollar döneminde yıkılan üniversiteden geriye kalanları Harran gezisinde görebilirsiniz. Harran'ın simgesi de hiç kuşkusuz konik kubbeli evler. Halk arasında 'kümbet evler' denilen bu yapılar gül yağı, yumurta akı, saman ve pişmiş topraktan yapılıyor. Bu evlerin yazları serin, kışları sı-

cak olduğu söyleniyor. Kümbet evlerde hala yaşayanlar var.

Urfa'nın Birecik ilçesinde ise kelaynak kuşlarının görülebileceği bir milli park bulunuyor. Dünyada sadece Birecik'te bulunan kelaynaklar Mısır'ın Nil nehri kıyısından Fırat nehri kıyılarına göç etmişler. 1970'lerde nesli tükenmeye yüz tutmuş. Dünyada ortalama 250 adet kelaynak kuşu olduğu söyleniyor ve ortalama ömürleri 25-30 yıl.

Mezopotamya'daki en eski tapınak da yine Urfa yakınlarındaki Göbekli Tepe denen yerde. Bu tapınağı süsleyen, doğal boyutlarında taştan oyulmuş yaban domuzu, kaplumbağa ve akbaba heykelleri bulunmuş. Göbekli Tepe'de ortaya çıkarılan tapınağı önemli kılan, tapınağı yapanların yerleşik hayata geçmemiş avcı-toplayıcılar olmasıdır. Bu da yerleşik yaşama geçişte, ekonomik ya da ekolojik değil, kalabalık ve uzun süreli dinsel törenlerin rol oynamış olabileceğini gösteriyor. Yani, söz konusu tapınağı yapanların çanak-çömlek kullanmayı bilmedikleri düşünüyor.

Nerelere gidilir

Balıkligöl'de bir gezi ve ardından Urfa kalesine bir tırmanış. Kale dönüşünde çift mağarada soluklanıp bir mırza için (Urfa'ya has acı bir kahve) ama sakın fincanı yere koymayın. Aksi takdirde içine bir adet altın koymanız gerekebilir. Hâlâ haliniz kaldıysa Dergâh çarşısını gezin, sonra tam karşısındaki Şurkav çarşısını gezin, oradan bol bol gümüş alabilirsiniz. Yorulduysanız Balıklı Göl manzaralı Çardaklı Köşk'te bir karışık kebab yiyin. Ardından da çarşıya doğru yol alın, Bağdat pasaja, Ka-

Urfa'nın sıcak iklime sahip olması, evlerin avlulu, kışıklı ve yazıklı, eyvanlı, odaların kalın duvarlı ve tonoz örtülü, toprak damlı yapılmasında etkili olmuştur. Çevredeki dağlardan kesilen taşlar işlemeye elverişlidir. Bu yüzden, mimaride, hâkim malzeme olarak bu taşlar kullanılmıştır.

Yazımızın başında da söz ettiğimiz gibi, yazımız daha çok uzayabilir ama kısa kesmek zorundayız... Urfa'ya geldiğiniz zaman mutlaka yapacaklarınız:

paklı pasaja bir uğrayın. Ne kadar elektronik eşya ihtiyacınız varsa yarı fiyatına buradan alabilirsiniz; toptancılar burada... Ehh bu kadar yorulduktan sonra Sıra Gecesine mutlaka katılın. Ertesi gün Harran'a gidip kümbet evleri görün, Bozova'ya gidin Atatürk barajını görün ve son olarak Halfeti'ye gidin ve tekne turu yapın, batık şehri görün, oradan siyah gül alın. Dönüşte de Birecik'te kelaynak kuşlarını ziyaret edin... Bol bol fotoğraf çekin... İyi seyahatler... ■